

WPŁYW *COMMUNITY* *POLICING* NA BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI NA PRZYKŁADZIE POLICJI I STRAŻY GMINNYCH

Miłosz Korta

Uniwersytet Jagielloński

ORCID: 0009-0002-5067-7143

e-mail: kortamilosz02@gmail.com

Streszczenie:

Bezpieczeństwo jest fundamentalnym aspektem życia publicznego, a jego zapewnienie stanowi kluczową rolę policji. Istnieje jednak wiele koncepcji pracy policyjnej, które dążą do osiągnięcia tego celu. Jedną z nich jest *Community Policing*, która zakłada, że funkcjonariusze mundurowi powinni być jak najbliżej lokalnych mieszkańców oraz stopniowo zyskiwać ich zaufanie, co ostatecznie przyczyni się do zwiększenia współpracy ogółu społeczeństwa z organami ścigania. W pracy policjantów aktywnie wspierają ich strażnicy gminni, którzy w polskich warunkach stanowią uzupełnienie koncepcji środowiskowej policji. W artykule przedstawione zostały historia *Community Policing*, jej główne cele i sposoby realizacji w Polsce, a także sugestie rozwiązań i propozycji usprawnień w tej dziedzinie. Oparto się przy tym na wynikach badań prowadzonych na terenie miasta Krakowa, dotyczących skuteczności pracy dzielnicowych oraz strażników miejskich wraz z opinią publiczną na ten temat.

Słowa kluczowe:

bezpieczeństwo, *Community Policing*, policja, dzielnicowi, strażnicy gminni, prewencja, kryminologia

Impact of *Community Policing* on citizen safety on the example of Police and Municipal Guards

Summary:

Security is a fundamental aspect of public life and it is a key role of the police to ensure it. There is a number of concepts of police work that seek to achieve this goal. One of them is *Community Policing*, which assumes that uniformed officers should maintain close relations with local residents and gradually gain their trust, which will ultimately increase the cooperation of the general public with law enforcement. Police officers are actively supported in their work by municipal guards who, under Polish conditions, complement the

community policing concept. The article presents the history of community policing, its main aims and methods of implementation in Poland, as well as suggested solutions and proposed improvements in this field. This is based on the results of research carried out in the city of Kraków on the effectiveness of the work of community officers and municipal guards, together with public opinion on the subject.

Keywords:

security, Community Policing, police, community officers, municipal guards, prevention, criminology

1. Wprowadzenie

Współczesne społeczeństwa stoją przed nieustannym wyzwaniem utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego w dynamicznie zmieniającym się świecie. Praktyka jednak pokazuje, że zapewnienie stanu idealnego ładu w państwie jest niemal niemożliwe. Tradycyjne podejścia policyjne, oparte na reakcji na przestępstwa i działania represyjne, coraz częściej spotykają się z ograniczeniami w efektywnym rozwiązywaniu problemów kryminalnych i społecznych oraz stają się niewystarczające w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa. W odpowiedzi na te wyzwania narodziło się pojęcie *Community Policing*, czyli polityka policyjna oparta na współpracy z lokalnymi społecznościami oraz aktywnym zaangażowaniu policji w rozwiązywanie problemów społecznych na poziomie lokalnym.

CP definiowana jest jako „ideologia trwałego zbliżania policji, instytucji rządowych i pozarządowych oraz społeczności lokalnych w celu tworzenia poczucia wspólnego celu, którym jest bezpieczeństwo oraz poprawa życia obywateli”¹ oraz „nowa filozofia sprawowania funkcji policyjnych, realizująca ideę bliskiej współpracy sąsiedzkiego policjanta z członkami lokalnej społeczności (community)”². W niniejszym artykule naukowym autor skoncentruje się na dogłębnej analizie koncepcji *Community Policing*, genezie jej powstania, głównych założeniach, a także jej rzeczywistym wpływie na bezpieczeństwo publiczne.

2. Historia *Community Policing*

Prekursorem oraz realnym pionierem i głównym pomysłodawcą *Community Policing* był Arthur Woods, który w latach 1914–1919 sprawował funkcję szefa policji w Nowym Jorku. Wskazał on wówczas bezrobocie jako główną przyczynę występowania przestępczości w swoim miejscu pełnienia służby. W rezultacie jego działań policjanci nie ograniczali się jedynie do tradycyjnych zadań związanych z egzekwowaniem prawa i utrzymaniem porządku poprzez ujmowanie przestępców. Dodatkowo byli oni zaangażowani w działania z zakresu polityki socjalnej, która skupiała się głównie na wspomaganiu osób chwilowo bezrobotnych w poszukiwaniu pracy, udzielaniu wsparcia osobom, które popadły w konflikt z prawem, aż do zapewnienia opieki dzieciom z najuboższych regionów, aby chronić je przed narażeniem na zachowania przestępcze³.

Okres od 1920 do 1960 r., jeśli spojrzeć na rozwój lokalnie zorientowanych sił policyjnych, można opisać jako czas stagnacji. Główną przyczyną zastoju w tym okresie były wyzwania, z którymi amerykańska policja musiała się mierzyć w kontekście swojego własnego personelu, który był zaangażowany w polityczne powiązania oraz towarzyszącą im korupcję⁴. W latach 60. w Stanach Zjednoczonych, w wyniku ogólnokrajowych kryzysów i protestów wywołanych oskarżeniami o brutalność policyjną podczas tłumienia

1 O.M. Willard, *Community-Oriented Policing: A System Approach to Policing*, Prentice Hall Publishing, New Jersey 1998, s. 51.

2 J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Zakamycze, Kraków 1999, s. 129.

3 J.H. Skolnick, D.H. Bayley, *Community Policing: Comparative Aspects of Community Oriented Police Work*, University of Chicago Press, Chicago 1988, s. 37–38.

4 J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie...*, s. 134.

zamieszek, zaufanie społeczeństwa do policji znacznie osłabło. Narastające kontrowersje sugerowały, że instytucja ta stawała się coraz mniej efektywna i pozbawiona właściwych środków umożliwiających skuteczne wykonywanie swoich obowiązków⁵. Analizom napiętej sytuacji lat 60. przyjrzała się bliżej komisja Kerner, powołana przez prezydenta USA Lyndona Johnsona w 1967 r.

Po siedmiu miesiącach, w marcu 1968 r., komisja wydała oficjalny raport rządowy, ukazujący źródła destabilizacji społeczeństwa amerykańskiego. Podstawową przyczyną problemów identyfikowaną w raporcie była głęboko osadzona postawa rasistowska skierowana przeciwko społeczności Afroamerykanów. Co więcej, eksponowano narastającą tendencję do stosowania agresywnych działań przez organy ścigania, które często skutkowały nadużywaniem uprawnień ze strony funkcjonariuszy. Rozwijający się brak komunikacji między obywatelami a organami utrzymującymi porządek publiczny budził również niepokój. Taka sytuacja wywołała antypatię społeczeństwa wobec samej instytucji policji⁶. Zrozumiano, że policja bez wsparcia społeczności lokalnych nie będzie mogła skutecznie zapobiegać przestępczości. W ciągu kolejnych lat w Stanach Zjednoczonych przeprowadzono serię badań oraz eksperymentów społecznych, które miały potwierdzić efektywność *Community Policing* jako jednej ze strategii działań policyjnych. Głównie skoncentrowano się na przeanalizowaniu, w jaki sposób zwiększenie liczby funkcjonariuszy na obszarach o większym występowaniu przestępczości wpływa na rzeczywistą poprawę bezpieczeństwa w badanych regionach. Istotną uwagę poświęcono również służbie patrolowej, stanowiącej ważny filar działań prewencyjnych policji.

Wyniki przeprowadzonych badań ukazały jednak pewne rozbieżności. Przykładowo: eksperyment w Kansas City wykazał, że samo zwiększenie patroli wcale nie skutkowało obniżeniem wskaźników przestępczości⁷. Podobne konkluzje płynęły z analiz przeprowadzonych w 1982 r. w New Jersey⁸. Ponadto w miejscowościach takich jak Nashville, Tennessee⁹, Flint i Newport News¹⁰ zaobserwowano widoczne obniżenie przestępczości.

Możliwe jest sformułowanie tezy, że nie istnieje jedna wyraźna reguła, która jednoznacznie wpływałaby na pojawienie się takiego związku. W wielu przypadkach kluczowymi czynnikami mogą okazać się uwarunkowania geograficzne oraz społeczne danego miasta, w którym przeprowadzane są eksperymenty. Przykładowo: analizując badania z lat 1990–1991 przeprowadzonych w Krakowie¹¹, można stwierdzić, że rzeczywiste zwiększenie obecności patroli na obszarze Rynku Głównego doprowadziło do obniżenia wskaźników przestępczości o kilkadziesiąt procent. Niemniej to, co przynosi rezultaty w jednym środowisku, niekoniecznie musi działać w innym.

Warto zaznaczyć, że choć istnieją poważne wątpliwości co do samej skuteczności zwiększania liczby funkcjonariuszy na danym obszarze w kontekście faktycznego spadku liczby przestępstw, to powyższe badania wyraźnie wskazują pozytywne trendy. Przede wszystkim ludzie, którzy widzą policjantów, czują się spokojniejsi i widocznie wzrasta ich poziom poczucia bezpieczeństwa. Ponadto społeczności lokalne zaczęły postrzegać wspólną odpowiedzialność na równi z instytucją władzy za zapewnienie swojego własnego bezpieczeństwa, co z kolei przełożyło się na zwiększenie jej współpracy z organami egzekwującymi prawo. Potwierdziły to badania prowadzone w Baltimore w 1982 r.¹²

5 M. Ostrzycka, *Idea community policing jako źródło innowacyjnych metod współpracy społeczności lokalnych z policją w Polsce*, „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza” 2015, nr 5, s. 112.

6 J.H. Skolnick, D.H. Bayley, *Community Policing...*, s. 40.

7 D.J. Farmer, *The Future of Local Law Enforcement: The Federal Role in Crime and Justice in America. Critical Issues for the Future*, Pergamon Policy Studies, Oxford 1979, s. 90–109.

8 M. Torstensson, *The work of the police in the urban environment*, [in:] P.O.H. Wikström (ed.), *Crime and Measures Against Crime in the City*, National Council for Crime Prevention Sweden, Stockholm 1990, s. 168; za: J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie...*, s. 122.

9 J.P. Levine, M.C. Musheno, D.J. Palumbo, *Criminal Justice in America: Law in Action*, Wiley Publishing, New York 1986, s. 256.

10 T. Bennett, *The effectiveness of a police – initiated fear – reducing strategy*, „The British Journal of Criminology” 1991, t. 31, s. 2.

11 M. Małek, *Służba patrolowa. Organizacja i zasady funkcjonowania na przykładzie posterunku policji w Rynku Głównym w Krakowie*, [nie publikowana praca magisterska], Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1992, s. 62–75; Za: J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie...*, s. 123.

12 G. Cordner, *Fear of crime and the police – an evaluation of a fear-reduction strategy*, „Journal of Police Science & Administration”, 14(3), s. 223–233.

Znaczącą funkcję w rozwoju koncepcji środowiskowej policji odegrała również tzw. teoria rozbitych szyb. Zgodnie z nią brak reakcji ze strony władz miejskich na drobne, mniej istotne naruszenia norm społecznych (jak np. niszczenie okien w opuszczonych budynkach) sprzyja zauważalnemu zwiększeniu przestępczości. Stąd każde wykroczenie popełnione na danym obszarze powinno być związane z natychmiastową reakcją policji (lub ewentualnie innych organów, takich jak straż miejska), ponieważ bierność właściwych instytucji zachęca ludzi do coraz śmielszych zachowań, które niekoniecznie są zgodne z obowiązującym prawem¹³.

3. Założenia *Community Policing*

Community Policing wyrastał jako reakcja na zmienne wymogi służby policyjnej, szczególnie w kontekście skutecznego i efektywnego utrzymania bezpieczeństwa publicznego. W tym nurcie odstępowano stopniowo od scentralizowanego i biurokratycznego modelu działania policji, który wielu obywatelom kojarzył się raczej z niedostępną twierdzą, nie zaś z rzeczywistym miejscem, gdzie mogliby rozwiązać swoje palące problemy. Priorytetami stały się indywidualna osoba i jej codzienne zmartwienia. Omawiana koncepcja posiada znamiona specyficznego rozumienia usług publicznych¹⁴, oddziałujących między siłami porządkowymi a lokalnymi społecznościami. Następuje ona poprzez wymianę informacji oraz gotowość wspierania policji przez ludzi w jej zadaniach. Z kolei policja w stosunku do obywateli przyjmuje postawę długu, przekładając to na wysoki poziom wykrywalności przestępstw. W rezultacie rosną także jej zaufanie społeczne i powszechna legitymizacja, a sami okoliczni mieszkańcy są bardziej zaangażowani w zapewnienie swojego bezpieczeństwa.

Jest to kwestia o fundamentalnym znaczeniu, bo brak aktywnego uczestnictwa społecznego oraz brak poczucia przynależności ludzi do wspólnoty uniemożliwiają w pełni zrealizowanie koncepcji *Community Policing*. Idealnie zaangażowana społeczność lokalna powinna odznaczać się przede wszystkim gotowością do współpracy z innymi instytucjami państwa, twórczością objawiającą się poprzez poszukiwanie coraz to nowych rozwiązań sprzyjających podejmowaniu kolejnych inicjatyw, zaangażowaniem i wzajemnym poczuciem solidarności wobec dobra wspólnego, zdolnością samoorganizacji oraz samodzielnego rozwiązywania swoich problemów, chęcią do uczenia się, a także otwartością i tolerancją wobec wszystkich członków lokalnej grupy¹⁵.

Istotnym przedsięwzięciem jest zatem budowanie kapitału społecznego, czyli sytuacji, w której dana jednostka może zwrócić się do kogoś ze swojego otoczenia z prośbą o pomoc, np. rodziny, przyjaciół tudzież sąsiadów, w sytuacjach wymagających wsparcia. Ważne jest natomiast to, aby ludzie w danej chwili nie czuli nagłej potrzeby, aby ktoś im się „odwdzieczył” za udzieloną pomoc, ale czynili to raczej bezinteresownie¹⁶. W rezultacie tego procesu następuje wzrost kapitału społecznego dzięki zwiększeniu poziomu zaufania.

Wśród głównych zamierzeń *Community Policing* w literaturze oprócz wzrostu legitymizacji policji oraz rozwijania wspólnot obywatelskich wymienia się także: redukcję przestępczości, podnoszenie poziomu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców danego obszaru oraz poprawę jakości ich życia. Aby osiągnąć planowane cele, konieczne jest przeprowadzenie istotnych reform w strukturze policji oraz zmian priorytetów w działaniach funkcjonariuszy. Niektóre z postulowanych zmian obejmują:

- a. zmiany w systemie dowodzenia polegające na utworzeniu małych, lokalnych jednostek policji w taki sposób, aby nie tylko były one jak najbliższe społecznościom lokalnym, lecz także umożliwiały sprawną mobilizację sił na danym obszarze¹⁷;

13 G.L. Kelling, C.M. Coles, *Wybite szyby. Jak zwalczyć przestępczość i przywrócić ład w najbliższym otoczeniu*, Media Rodzina, Poznań 2000, s. 29–31.

14 R. Łuszcz, *Koncepcja policji środowiskowej (community policing) jako rdzeń marketingu relacji w procesie świadczenia usług publicznych przez policję*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas Zarządzanie” 2016, nr 1, s. 118–119.

15 U. Grzęda, *Model aktywności społecznej*, [w:] A. Theiss (red.), *Aktywne społeczności. Zmiana społeczna. Katalog praktyk*, Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2010, s. 2–6.

16 R.D. Putnam, *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 37.

17 J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie...*, s. 146.

- b. aktywne uczestnictwo policjantów w regularnych spotkaniach z lokalną społecznością, na których omawiane są bieżące problemy związane z przestępczością i zagrożeniami¹⁸;
- c. wprowadzenie pieszych patroli, zwłaszcza na obszarach mniej uczęszczanych, takich jak osiedla, uliczki czy zaułki¹⁹;
- d. ustanowienie grup sąsiedzkiej czujności (Neighborhood Watch), które angażują społeczność lokalną we wzmożoną czujność i współpracę w zakresie zapobiegania przestępczości²⁰;
- e. promowanie koncepcji szklanych posterunków, które mają na celu zbliżenie policji do społeczeństwa poprzez obecność funkcjonariuszy w miejscach dostępnych i widocznych dla mieszkańców²¹;
- f. współpracę z wieloma instytucjami, zwłaszcza samorządowymi, które zajmują się prewencją przestępczości²².

Niestety, idea *Community Policing* niesie ze sobą pewne istotne ograniczenia. Po pierwsze, jej decentralizacja i zwiększona interakcja z organizacjami i instytucjami społecznymi mogą prowadzić do upolitycznienia działalności policji oraz realizacji partykularnych interesów konkretnych ugrupowań, co w konsekwencji może osłabić kontrolę obywatelską nad tą instytucją²³. Po drugie, funkcjonariusze zaangażowani w praktykę *Community Policing* mogą zostać wyizolowani od tradycyjnego środowiska policyjnego i być postrzegani przez swoich kolegów jako policjanci „drugiej kategorii”, ponieważ ich zadania nie będą skupiać się na klasycznych działaniach związanych ze ściganiem przestępców, lecz na codziennych interakcjach z mieszkańcami. Może to także prowadzić do wzbudzenia kontrowersji wśród samych funkcjonariuszy, gdyż praca policjantów pierwszego kontaktu może być postrzegana przez nich jako mniej wymagająca pod względem wysiłku i poziomu stresu, bardziej bezpieczna, a jednocześnie mniej podlegająca kontroli ze strony społeczeństwa²⁴.

Przeciwnicy koncepcji środowiskowej policji podnoszą także istotny zarzut dotyczący jej rzekomej łagodności wobec przestępczości²⁵. Argumentują, że dostępna liczba funkcjonariuszy w służbach mundurowych nie jest wystarczająca, aby angażować ich w intensywne działania prewencyjne. Uważają oni, że pierwszeństwo powinny mieć działania represyjne organów ścigania.

4. Realizacja *Community Policing* w Polsce

W Polsce policjantami specjalnie oddelegowanymi do realizacji koncepcji środowiskowej policji są dzielnicowi, którzy najczęściej sprawują swoją funkcję na niewielkim stosunkowo, wydzielonym obszarze nazywanym rewirem. Obecnie w Polsce funkcję tę pełni ok. 8 tys. funkcjonariuszy²⁶.

Instytucja dzielnicowego w Polsce została ustanowiona 6 września 1926 r.²⁷ na mocy Rozkazu nr 331 KGP. W owym okresie funkcja ta była uważana za elitarną i była dostępna wyłącznie dla podoficerów. Głównym zadaniem dzielnicowego było wówczas gromadzenie kompleksowej wiedzy na temat przypisanego mu obszaru. Jednakże w wyniku wybuchu drugiej wojny światowej działalność dzielnicowych została zawieszona. Wznowiono ją dopiero na mocy Rozkazu nr 10 Komendanta Głównego

18 M. Sokołowski, *Uspolecznienie działań policji w demokratycznym państwie prawa*, [w:] S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Trzy wymiary współczesnego świata*, ELIPSA Dom Wydawniczy, Warszawa 2015, s. 295–310.

19 J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie...*, s. 147.

20 Ibidem, s. 146.

21 Ibidem, s. 149.

22 Ibidem, s. 146.

23 J. Czapska, *Community policing w Polsce – możliwości i ograniczenia*, [w:] J. Czapska, J. Widacki (red.), *Bezpieczeństwo lokalne. Społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000, s. 152.

24 Ibidem, s. 153–154.

25 D. Drozdowski, *Podstawowe elementy bezpieczeństwa lokalnego*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2016, nr 1, s. 206–207.

26 *Kim są dzielnicowi i jakie są ich zadania*, „Dzielnicowy bliżej nas”, <https://dzielnicowy-blizej-nas.policja.pl/dbn/kim-sa-dzielnicowi/1366,Kim-sa-dzielnicowi-i-jakie-sa-ich-zadania.html> [dostęp: 24.12.2023].

27 Rozkaz nr 331 KGP Państwowej z 6 września 1926 r., wraz z instrukcją określającą dokładną rolę i zadania dzielnicowego.

Milicji Obywatelskiej z dnia 15 maja 1955 r. W kolejnych dziesięcioleciach uprawnienia dzielnicowych były stopniowo rozszerzane. Szczególny impuls w tym zakresie nastąpił w 1974 r. na mocy Rozkazu nr 7 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej. Po zmianach ustrojowych i politycznych na przełomie lat 80. i 90. podstawą prawną funkcjonowania dzielnicowych były kolejno Rozkaz nr 4 KGP (20 kwietnia 1995 r.), Zarządzenie nr 15 KGP (23 września 1999 r.), Zarządzenie nr 528 KGP (6 czerwca 2007 r.), aż do obowiązującego aktualnie Zarządzenia nr 5 KGP z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych.

Zgodnie z Zarządzeniem nr 5 KGP dzielnicowy zajmuje się przede wszystkim:

- a. działaniami rozpoznawczymi, polegającymi na gromadzeniu niezbędnych informacji z zakresu stosunków społecznych i ekonomicznych, rozmieszczeniu zjawisk kryminogennych, relacji między mieszkańcami rewiru oraz planowaniu wydarzeń okresowych, jak np. imprezy kulturalne czy sportowe;
- b. realizowaniem zadań z zakresu profilaktyki społecznej i probacyjnej, które dotyczą osób mających już wcześniej konflikt z prawem poprzez inicjowanie i uczestniczenie w spotkaniach edukacyjnych, informowanie mieszkańców o zagrożeniach, utrzymywanie kontaktu z ofiarami przestępstw oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (procedura Niebieskiej Karty);
- c. ściganiem sprawców przestępstw i wykroczeń, udzielaniem pomocy ofiarom przestępstw, zabezpieczeniem miejsca zdarzenia, ustaleniem świadków zdarzenia, osób pokrzywdzonych oraz rysopisów sprawców;
- d. kontrolowaniem przestrzegania prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisów prawa miejscowego.

Rewiry dzielnicowych tworzy komendant powiatowy (miejski) policji. On również odpowiada za zwalnianie kierowników dzielnicowych ze sprawowanej funkcji po zasięgnięciu opinii wójta (burmistrza lub prezydenta miasta)²⁸. Dzielnicowym może zostać wyłącznie funkcjonariusz, który posiada co najmniej trzyletni staż w służbie. Dodatkowo kandydat chcący pełnić tę funkcję musi przejść serię specjalnych szkoleń z zakresu komunikacji społecznej, profilaktyki i problematyki uzależnień²⁹. Funkcjonariusz dzielnicowy pełni ponadto istotną rolę prewencyjną. Wobec sprawcy przestępstwa jest to sytuacyjne zapobieganie przestępczości drugiego i trzeciego stopnia³⁰. Zapobieganie drugiego stopnia dotyczy wykrycia potencjalnej jednostki, w której zaczynają rodzić się dysfunkcyjne zachowania, i eliminacji w niej wszystkich czynników kryminogennych, które mogłyby doprowadzić ją do zrealizowania czynu zabronionego³¹. W ramach tej prewencji dzielnicowy skupia się na grupach o podwyższonym ryzyku, które mogą być już niedostosowane do społeczeństwa lub stać się takie w niedalekiej przyszłości, co może sprzyjać kształtowaniu w nich przestępczego stylu życia. Działania te obejmują przede wszystkim prewencję zakłóceń w życiu publicznym, szczególnie poprzez zapobieganie różnym formom wykroczeń. Działalność prewencyjna trzeciego stopnia polega na nadzorze dzielnicowego nad jednostką, która już weszła w konflikt z prawem (najczęściej są to osoby, które przebywają na warunkowym zwolnieniu z odbywania kary bądź takie, które zakończyły już całkowicie jej odbywanie) i monitorowaniu procesu jej resocjalizacji.

W 2015 r. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła ocenę pracy policjantów pierwszego kontaktu w Polsce i w roku następnym opublikowała raport dotyczący ich działalności. Wyniki przeprowadzonych inspekcji ujawniły wiele istotnych nieprawidłowości. Pierwszym problemem wskazanym w raporcie była obserwacja, że dzielnicowi często wykonywali zadania, które w zasadzie nie były związane z charakterystyką ich pracy, a można nawet posunąć się do stwierdzenia, że te działania w ogóle nie powinny nigdy wchodzić w zakres ich kompetencji. Wynikało to bowiem z ograniczeń kadrowych i finansowych policji³². Szcze-

28 Ustawa o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r., Dz.U. 1990 Nr 30, poz. 179, art. 8a pkt 2–3.

29 K. Majcher, *Normatywno-społeczne uwarunkowania pełnienia funkcji dzielnicowego w świetle obowiązujących aktów prawnych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia” 2021, 68(2), s. 133.

30 J.J.M. van Dijk, J. de Waard, *A two dimensional typology of crime prevention projects*, „Crime Justice Abstracts” 1991, s. 483–503.

31 Ibidem.

32 *NIK o wykonywaniu zadań przez dzielnicowych*, „NIK” 2016, s. 10–16, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/kontrola,15380.html> [dostęp: 24.12.2023].

gólnie istotnym tego przejawem było przydzielanie im licznych dodatkowych obowiązków, takich jak np. eskortowanie osadzonych, patrolowanie obszarów wykraczających poza swój obszar czy pilnowanie imprez masowych. Czasami dochodziło nawet do tak kuriozalnych sytuacji, kiedy dzielnicowy nie miał w ogóle czasu na realizowanie swoich własnych zadań, bo przykładowo posiadał kilka rewirów służby w zastępstwie za kolegów. Taki stan rzeczy częściowo wynikał z ogólnikowych sformułowań i niesprecyzowanych przepisów prawnych, które umożliwiały przełożonym nakładanie na dzielnicowych dodatkowych obciążeń³³. Przykładem takiego aktu prawnego było Zarządzenie nr 5 KGP (§ 39 ust. 2).

Aspekt ten wybrzmiał także w wynikach badań ogólnopolskich przeprowadzonych w 2017 r. na grupie ponad 5 tys. dzielnicowych z różnych regionów Polski. Respondenci na pytanie: „Jakie czynniki utrudniają Panu/Pani pracę w zakresie profilaktyki społecznej?” odpowiedzieli w zdecydowanej większości (59,13%), że jest to spowodowane nadmiarem obowiązków. Część ankietowanych (9,34%) wskazała brak czasu jako utrudnienie, a kolejna grupa ankietowanych (8,08%) podniosła problem niewystarczającej liczby dzielnicowych. Wnioskując z powyższego, aż 76,55% ankietowanych potwierdziło wyniki analiz NIK w kontekście opisywanego problemu³⁴.

Kolejnym zagadnieniem było ustalenie poziomu rozpoznawalności policjantów pierwszego kontaktu w regionie, w którym pełnili oni swoje funkcje. Badania przeprowadzone przez Najwyższą Izbę Kontroli wykazały, że aż 83% respondentów nie posiadało wiedzy na temat tożsamości swojego dzielnicowego. Co więcej, jeszcze bardziej niepokojące jest to, że ponad połowa uczestników badania nie miała rozeznania na temat jego działań oraz nie wiedziała dokładnie, kim on tak zasadniczo jest³⁵. W literaturze przedmiotu panuje niestety już dość znany slogan, że „dzielnicowy jest jak yeti, każdy o nim słyszał, ale nikt go nie widział”. Ponadto zaobserwowano korelację między poziomem zaludnienia obszaru a niedostateczną wiedzą mieszkańców na temat tożsamości swojego dzielnicowego. W przypadku obszarów o wyższym poziomie zaludnienia ludzie wykazywali się większą nieznanomością w tym zakresie³⁶.

NIK podkreśliła również istnienie kwestii wypalenia zawodowego wśród tej grupy pracowniczej. Aż 32,86% z ponad 5 tys. dzielnicowych, którzy zostali zapytani: „Czy zajmowane stanowisko służbowe spełnia Pana/Pani aspiracje zawodowe?”, udzieliło odpowiedzi negatywnej na zadane pytanie³⁷. Z kolei aż 22,76% z nich deklaroowało, że w najbliższym czasie zamierzają zmienić swoje miejsce zatrudnienia³⁸.

Ostatnimi palącymi problemami w działalności polskich policjantów pierwszego kontaktu okazały się niewłaściwe doboru dostępnych szkoleń z zakresu profilaktyki, a także niedostateczne wyposażenie funkcjonariuszy. W praktyce niezwykle częstym zjawiskiem był nawet brak dostępu do telefonu służbowego dla policjanta i korzystanie przez niego z osobistego sprzętu³⁹.

Rekomendacje NIK dla KGP, mające na celu poprawę funkcjonowania instytucji dzielnicowego, brzmiały następująco:

- a. wzmocnienie kadrowe i finansowe policji;
- b. wprowadzenie mechanizmów planowania zadań dla dzielnicowych w perspektywie długookresowej;
- c. poprawienie wyposażenia dzielnicowych;
- d. wprowadzenie modyfikacji programu specjalistycznego kursu dla dzielnicowych;
- e. utworzenie ścieżki awansu poziomego umożliwiającego rozwój zawodowy i finansowy dzielnicowych.

33 Ibidem.

34 J. Stawnicka, I. Klonowska, *Rola dzielnicowego w nowoczesnej formacji policyjnej z perspektywy działań edukacyjno-wychowawczych i profilaktycznych w społecznościach lokalnych*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2017, s. 102.

35 NIK o wykonywaniu zadań..., s. 40.

36 Ibidem.

37 J. Stawnicka, I. Klonowska, *Rola dzielnicowego...*, s. 206.

38 Ibidem, s. 217.

39 NIK o wykonywaniu zadań..., s. 12–13.

Niestety, działania podjęte przez KGP i MSWiA po opublikowaniu raportu były w dużej mierze pozorowane. Kolejne zarządzenia wydawane przez KGP nie odnosiły się bowiem bezpośrednio do wyników przeprowadzonych kontroli i nie wprowadzały nowych rozwiązań mających na celu usprawnienie pracy dzielnicowych⁴⁰. Oprócz rozpoczęcia programu „Dzielnicowy bliżej nas” w czerwcu 2016 r., przewidującego przyznawanie nagród dla tych funkcjonariuszy, którzy najlepiej wykonywali swoje zadania w roku poprzednim (zwykle kilkadziesiąt osób), a także utworzenia stopnia awansowego starszego dzielnicowego⁴¹, mającego podreperować stan liczebny formacji policjantów pierwszego kontaktu, nie zauważono dalej idących zmian.

Sama NIK ustaliła w toku licznych kontroli, że przepisy zarządzeń ustanawiające ograniczenia w przydzielaniu dodatkowych zadań dzielnicowym przez kierowników terenowych jednostek policji (np. kierowanie ich do patroli poza obszarem rejonu służbowego i graniczącego) były interpretowane w sposób rozszerzający i wypaczający ich pierwotne znaczenie⁴². Trudno tutaj zatem mówić o dobrej woli i intencjach przełożonych względem policjantów pierwszego kontaktu.

W kontekście wdrażania koncepcji środowiskowej policji w Polsce istnieje także wiele problemów wynikających z przekonań zakorzenionych głęboko w społeczeństwie polskim. Obserwuje się także tendencję do traktowania policji jako oddzielonej od reszty społeczności instytucji. Wynika to częściowo z historii, zwłaszcza z okresu PRL, gdy siły policyjne (wtedy Milicja Obywatelska) były kojarzone raczej z brutalnością i bezwzględnością niż z chęcią nawiązywania dialogu z okolicznymi mieszkańcami⁴³. Można odnieść wrażenie, że Polacy poprzez pryzmat pojedynczych, agresywnych interwencji, gdzie funkcjonariusze przekroczyli swoje uprawnienia, próbują zaimplementować je niemal do każdego mundurowego, co jest bardzo krzywdzące w stosunku do całej formacji policyjnej. Te czynniki, połączone z pozbawionym wrażliwości społeczeństwem polskim i narastającą znieczulicą oraz zanikiem pielęgnowania wspólnych tradycyjnych wartości⁴⁴, prowadzą do ogromnego ograniczenia kapitału społecznego, o którym była mowa wyżej.

W Polsce oprócz policji również straże gminne uczestniczą w realizacji zadań z zakresu *Community Policing*. Powstanie służb porządkowych na poziomie gminy w Polsce było bezpośrednio związane z procesem transformacji ustrojowej po 1989 r. oraz wynikającą z niej decentralizacją władzy publicznej⁴⁵. Gmina, jako fundamentalna jednostka samorządu terytorialnego, zyskała również odpowiedzialność za zapewnienie swojego własnego bezpieczeństwa⁴⁶. W celu realizacji tego zadania rady gmin mogą, na mocy własnych uchwał, tworzyć swoje służby mundurowe⁴⁷. W Polsce straże gminne rozpoczęły swoją działalność od 1990 r. W początkowym okresie ich funkcjonowanie było ogólnikowo uregulowane przepisami ustawy o policji. Dopiero w 1997 r. wprowadzono specjalną ustawę o strażach gminnych, która precyzyjnie określiła cele i ramy działalności tych służb. W większości gmin istnieją tendencje do długotrwałego przyznawania strażnikom roli wsparcia dla policji w zwalczaniu przestępczości pospolitej, rozwiązywaniu incydentów naruszających porządek publiczny oraz rozprawianiu się z problemami społecznymi, takimi jak nadużywanie alkoholu i narkotyków⁴⁸. W gminach, w których organem wykonawczym są burmistrz lub prezydent miasta, straże gminne określane są strażami miejskimi.

Strażnikiem może zostać osoba, która łącznie spełnia następujące kryteria: jest obywatelem polskim, osiągnęła 21. rok życia, posiada pełnię praw publicznych oraz wykształcenie średnie lub branżowe, cieszy się nienaganną reputacją, wykazuje się sprawnością fizyczną i psychiczną, nie jest skazana wyrokiem sądu,

40 K. Majcher, *Normatywno-społeczne uwarunkowania...*, s. 141.

41 Zarządzenie nr 6 KGP z 21 lutego 2017 r., zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych, § 1, Dz. Urz. KGP 2017, poz. 12.

42 NIK o wykonywaniu zadań..., s. 10–16.

43 M. Ernest, *Idea community policing w pracy polskiej Policji*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2016, 21(4), s. 62.

44 D. Drozdowski, *Podstawowe elementy...*, s. 199–200.

45 J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie...*, s. 139–140.

46 Ibidem.

47 Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych, art. 2, Dz.U. 1997 Nr 123, poz. 779.

48 J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie...*, s. 145.

a także ma uregulowany stosunek do służby wojskowej⁴⁹. Główne obszary działania strażników miejscowych obejmują przede wszystkim:

- a. ochronę spokoju i porządku w miejscach publicznych;
- b. kontrole ruchu drogowego i transportu publicznego;
- c. współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania zdrowia i życia obywateli;
- d. zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia;
- e. ochronę obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej;
- f. doprowadzanie osób nietrzeźwych;
- g. pilnowanie porządku podczas zgromadzeń i imprez masowych;
- h. informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożenia w okolicy;
- i. konwojowanie dokumentów i przedmiotów wartościowych dla potrzeb gminy.

W celu dobrego realizowania swoich zadań strażnicy gminni dysponują szerokim wachlarzem narzędzi prewencji i kar, które mogą stosować. Należą do nich: pouczenie, legitymowanie, doprowadzenie na policję, dokonanie kontroli osobistej lub sprawdzenia osób doprowadzanych, nakładanie mandatów bądź wniosków o ukaranie do sądu czy usuwanie pojazdów i unieruchamianie ich przez blokady zakładane na koła. W aspekcie realizacji założeń *Community Policing* oraz zwiększania poziomu bezpieczeństwa strażnicy miejscowi ściśle współpracują z lokalną policją. Współpraca ta objawia się poprzez wymianę informacji dotyczących zagrożeń, ustanowienie wzajemnego systemu łączności, koordynację rozmieszczenia sił policyjnych i straży, wspólne działania w celu utrzymania porządku podczas zgromadzeń publicznych, organizowanie wspólnych szkoleń oraz ćwiczeń czy realizowanie razem godzin patrolowych.

NIK nie oszczędziła krytycznych ocen także w odniesieniu do działań straży gminnych. W okresie, który objęła kontrola trwająca od 2019 do 2021 r., stwierdzono, że nałożone przez strażników miejskich sankcje za popełnione wykroczenia wykazywały znaczącą zależność od ich indywidualnego podejścia. Co istotne, za to samo wykroczenie jeden strażnik w jednym miejscu udzielał pouczenia, podczas gdy inny w drugim miejscu wystawiał mandat⁵⁰.

Strażnicy gminni borykają się ponadto z licznymi stereotypami na swój temat, które wpływają na sposób, w który są postrzegani przez ludzi. Często kojarzy się ich jako osoby nadmiernie skrupulatne, gotowe reagować nawet na najdrobniejsze wykroczenia⁵¹. Przykładem tego może być egzekwowanie przepisów dotyczących stref płatnego parkowania (głównie w miastach), co często jest postrzegane jako uciążliwe dla mieszkańców. Innym przykładem jest kontrolowanie legalności działalności handlowej. Niekiedy skutkuje to negatywnym wizerunkiem strażników jako tych, którzy mogą upominać, a nawet karać za nieprzestrzeganie przepisów osoby starsze i ubogie (obraz biednej babci z pietruszką). Dodatkowym stereotypem związanym z funkcjonariuszami straży gminnej jest przekonanie, że osoby te nie spełniły wymagań, aby zostać przyjęte do policji, co w społecznym mniemaniu jest utożsamiane z pewnym niepowodzeniem w życiu zawodowym⁵². Powyższe postawy mieszkańców generują najczęściej niechęć wobec funkcjonariuszy straży gminnej, prowadząc do nieuzasadnionego krytykowania ich pracy, komentowania działań, obrażania, a także niestety nierzadkiego naruszania nietykalności cielesnej i stosowania wyzwisk⁵³. Taki stan rzeczy bynajmniej nie sprzyja pozytywnemu odbiorowi pracy miejskich mundurowych.

Innym ważnym problemem w sferze straży gminnych jest zagadnienie wynagrodzeń. Z badań przeprowadzonych w 2021 r. wynika, że satysfakcja strażników miejskich z poziomu wypłacanych im zarobków

49 Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych, art. 11–24, Dz.U. 1997 Nr 123, poz. 779.

50 *Kary od straży miejskiej według uznania straży miejskiej. NIK apeluje o zmianę przepisów*, „NIK” 2022, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/kary-mandaty-od-strazy-miejskiej.html> [dostęp: 24.12.2023].

51 M. Szafrńska, Ł. Dziura, R. Dorczak, *Strażnik miejski, czyli kto? Rozwój tożsamości straży miejskiej i strażników*, Instytut Spraw Publicznych UJ, Kraków 2021, s. 71–72.

52 Ibidem, s. 66.

53 Ibidem, s. 71–72.

pozostawia wiele do życzenia⁵⁴, przy czym aż ponad połowa badanych nie wyraziła zadowolenia z tej kwestii⁵⁵. Podobnie niepokojące wyniki uzyskano w odniesieniu do perspektyw kariery i możliwości awansu w ramach pracy w strażach gminnych, gdzie 47,7% respondentów wyraziło na ten temat swoje niezadowolenie⁵⁶. Ponadto warto zaznaczyć, że strażnicy miejscy doświadczają znacznego poziomu stresu i są narażeni na stałą ocenę swojej efektywności w miastach, których ulice patrolują. Rady miast w każdej chwili uchwałą mogą niestety łatwo rozwiązać strażę (i to zwykłą większością głosów). Warto także zwrócić uwagę na to, że strażnicy miejscy nie cieszą się takimi samymi przywilejami i uposażeniami jak inne służby mundurowe, pomimo wykonywania podobnych obowiązków⁵⁷. W związku z tym, pracując na co dzień na ulicach, często w starszym wieku, znajdują się w nieporównywalnie gorszej sytuacji względem innych grup zawodowych. To z kolei może skutkować drenażem doświadczonych mundurowych do innych formacji, takich jak policja.

Dodatkową sprawą wartą potępienia jest to, że strażę gminne dysponują stosunkowo ograniczonym zakresem uprawnień w porównaniu z policją. Rezultatem są nietypowe sytuacje, w których nie mogą one dokończyć swoich interwencji w terenie, ponieważ brakuje im kompetencji, które posiadają inne służby⁵⁸.

Powyższe czynniki stresogenne prowadzą do stopniowego wypalenia zawodowego miejskich mundurowych i obniżenia jakości ich pracy⁵⁹. Mogą być też przeszkodami w powolnym, lecz systematycznym procesie kształtowania się odrębności i tożsamości strażników miejskich.

5. Metodologia badań

Przedmiotem badań w niniejszej pracy jest jedna ze strategii działań policji, czyli *Community Policing*. Głównym celem przeprowadzonych badań było dokonanie analizy realizacji tej koncepcji pracy policji w polskich warunkach oraz ustalenie, w jakim stadium rozwoju obecnie się znajduje. Za przykład posłużył tutaj Kraków. Warto wspomnieć, że sam *Community Policing* może być realizowany w sposób odmienny w różnych krajach, co w tym przypadku stanowi pewną trudność. Niemniej jednak główne założenia tej koncepcji, jak bliskość policji i lokalnych społeczności, będą występować niezależnie od sposobów wcielania tej doktryny życie w różnych środowiskach.

Skupiając się przede wszystkim na więzi łączącej policję z lokalnym społeczeństwem, należało odpowiedzieć na pytanie, jak jej istnienie wpływa na poziom poczucia bezpieczeństwa miejscowych wspólnot – główne pytanie badawcze dotyczyło zatem tego, czy Kraków można uznać za bezpieczne miasto. Samo bezpieczeństwo w literaturze definiuje się nie tylko jako stan osiągnięcia poczucia bezpieczeństwa danego podmiotu, lecz także jako cały proces, który dąży do jego zapewnienia⁶⁰. Aby jednak to bezpieczeństwo obywatelom zapewnić, odpowiednie organy państwowe muszą aktywnie uczestniczyć w eliminowaniu przestępczości i zachowań szkodliwych społecznie. W Krakowie za wymienione wyżej zadania odpowiadają policja wraz ze strażą miejską. Pytania szczegółowe dotyczyły zatem kwestii, w jaki sposób straż miejska i policja wywiązują się ze swoich obowiązków, jaki jest zakres działania tych instytucji, jakie opinie i zdanie o nich mają krakowianie oraz to, jak realizowanie przez nie swoich funkcji wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców miasta.

Badanie naukowe przeprowadzone w okresie lipiec–sierpień 2023 r. obejmowało cztery główne etapy badawcze. Przy każdym etapie badawczym wyróżniono poszczególne hipotezy – łącznie jest ich 11. Główną hipotezą badawczą jest H1. Dodatkowo wyróżniono 10 hipotez szczegółowych – są to hipotezy od H2 do H11.

54 Ibidem, s. 86.

55 Ibidem, s. 162.

56 Ibidem, s. 163.

57 Ibidem, s. 87.

58 Ibidem, s. 76.

59 Ibidem, s. 197.

60 S. Koziej, *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 2, s. 19–39.

W pierwszej części badania dokonano analizy danych z lat 2017–2022, które zostały pozyskane z raportów Straży Miejskiej Miasta Krakowa. Analiza ta miała na celu zidentyfikowanie najważniejszych aspektów działalności straży miejskiej w Krakowie w omawianym okresie.

Druga część badania obejmowała przegląd statystyk policyjnych Komendy Miejskiej Policji w Krakowie również z lat 2017–2022, które zawierają informacje na temat głównych kategorii przestępstw popełnianych na terenie miasta wraz z poziomem ich wykrywalności w tamtym czasie, a także półroczne plany priorytetowe krakowskich dzielnicowych obejmujące okresy od 1 lutego 2023 r. do 31 lipca 2023 r. i od 1 sierpnia 2023 r. do 31 stycznia 2024 r.

Analiza ilościowa tych danych została przeprowadzona w celu porównania ich z wynikami uzyskanymi na podstawie wspomnianych wyżej raportów Straży Miejskiej Miasta Krakowa. W tym miejscu sformułowano następujące hipotezy badawcze:

H1: Kraków jest bezpiecznym miastem;

H2: Policja nie wykorzystuje całego swojego potencjału w walce z przestępczością na terenie Krakowa;

H3: Straż Miejska Miasta Krakowa, biorąc pod uwagę środki, które zostały włożone w jej działalność w porównaniu z policją, skuteczniej przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa w mieście;

H4: Zakres działalności dzielnicowych pokrywa się niemal w całości z wykonywaniem zadań straży-miastowych.

W trzeciej części badania przeanalizowane zostały statystyki z różnych edycji Barometru Krakowskiego z lat 2015–2022. Głównym tego celem było sprawdzenie poziomu zaufania społecznego do Straży Miejskiej Miasta Krakowa w porównaniu z krakowską policją. Kolejne hipotezy badawcze brzmią następująco:

H5: Zaufanie społeczne krakowian do straży miejskiej systematycznie, lecz powoli rośnie;

H6: Zaufanie społeczne krakowian do straży miejskiej jest większe niż do policji.

Ostatnia część badania polegała na przeprowadzeniu sondy ulicznej wśród losowej grupy stałych mieszkańców Krakowa w celu uzyskania ich opinii i odczuć dotyczących własnego bezpieczeństwa oraz działalności instytucji straży miejskiej i policji w mieście. W badaniu wzięło udział 500 osób (w tym 310 mężczyzn i 190 kobiet), znajdujących się w różnym wieku (od 18. do 75. roku życia). Badanie było prowadzone w dwóch porach dnia: od godz. 6 do godz. 12 oraz od godz. 14 do godz. 20. Przy realizacji ankiet wybrano docelowo cztery dzielnice Krakowa (Mistrzejowice, Bieńczyce, Czyżyny i Nową Hutę). Odpowiednio z Nowej Huty i Mistrzejowic udział w badaniu wzięło po 150 osób, natomiast w Bieńczycach i Czyżynach było to 100 osób. Za technikę badania posłużyło ankietowanie, a narzędziem badawczym był specjalny kwestionariusz z pięcioma pytaniami. Końcowymi hipotezami badawczymi są:

H7: Większość mieszkańców Krakowa czuje się bezpiecznie w swoim mieście;

H8: Przeważająca większość mieszkańców Krakowa nie zna imienia i nazwiska swojego dzielnicowego;

H9: Mniejszość mieszkańców Krakowa uważa, że dzielnicowi wpływają znacząco na ich poczucie bezpieczeństwa;

H10: Większość mieszkańców Krakowa uważa, że straż miejska znacząco wpływa na ich poczucie bezpieczeństwa;

H11: Większość mieszkańców Krakowa uważa, że Straż Miejska Miasta Krakowa powinna zostać rozwiązana.

Finalne wyniki badania pozwalają na weryfikację lub odrzucenie powyższych hipotez i dostarczają wgląd w postrzeganie skuteczności działań policji i straży miejskiej w Krakowie.

6. Wyniki badań

Podstawowymi obszarami działalności Straży Miejskiej Miasta Krakowa są: przeciwdziałanie problemowi alkoholizmu, realizacja uchwał antysmogowych Rady Miasta Krakowa, prowadzenie działań profilaktycznych, nadzór nad ruchem drogowym, utrzymanie porządku i spokoju publicznego, egzekwowanie przepisów dotyczących Parku Kulturowego, wsparcie dla osób bezdomnych, troska o stan czystości i estetyki miasta oraz wdrażanie systemu monitoringu wizyjnego.

Od 2017 r. systematycznie rośnie liczba strażników miejskich w Krakowie. W 2017 r. było ich 408, w 2018 – 426, 2019 – 435, 2020 – 445, 2021 – 441, 2022 – 460⁶¹. 17 lipca 2023 r. w Krakowie pracowało aż 466 mundurowych⁶². Co można zauważyć, liczebność samej formacji przekłada się tutaj znacznie na statystyki działalności całej Straży Miejskiej Miasta Krakowa. Uśredniając, od 2017 r. średnio przez sześć lat przyjmowała ona ok. 100 tys. zgłoszeń interwencyjnych, ujawniała 100 tys. wykroczeń, udzielała rocznie 45 tys. pouczeń, kierowała 2,5 tys. wniosków o ukaranie do sądu, a także nakładała ok. 43 tys. mandatów na mieszkańców Krakowa.

Warto zauważyć, że liczba zgłoszeń interwencyjnych, mandatów i popełnianych wykroczeń (szczególnie z zakresu bezpieczeństwa i porządku w komunikacji) wykazywała systematyczny wzrost od 2017 do 2019 r. W okresie pandemii (głównie 2020 r.) liczby te znacząco spadły, co można przypisać ograniczeniom w przemieszczaniu się mieszkańców oraz zmniejszonej aktywności społecznej. Od 2021 r. obserwuje się ponowny wzrost tych wskaźników, które niestety osiągają najwyższy poziom od sześciu lat.

Wydawać by się mogło, że tak duży wzrost liczb mógłby spowodować paraliż niejednej formacji, co jednak nie stało się w przypadku Straży Miejskiej Miasta Krakowa. Przy wzroście raptem kilkunastu mundurowych rok do roku, nawet pomimo ciągłego wzrostu liczb interwencji tudzież wykroczeń (nawet o kilka tysięcy!), funkcjonariusze bardzo dobrze sobie radzą. Przyjmując dane za kulminacyjny 2022 r., przeciętny strażnik miejski w Krakowie średnio w ciągu roku realizował 255 zgłoszeń interwencyjnych, ujawniał 260 wykroczeń, pouczał 90 osób, kierował sześć wniosków do sądu o ukaranie, a także nakładał 135 mandatów karnych. Można z tego wyprowadzić wniosek, że strażnicy miejscy w Krakowie realizują niezwykle skutecznie swoje zadania.

Niestety, od 2021 r. odnotowuje się w Krakowie wspomniany wyżej wzrost liczby zgłoszeń interwencyjnych, zwłaszcza w kategoriach przeciwdziałania wykroczeniom przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji oraz ustawie o wychowaniu w trzeźwości. Niewielki wzrost odnotowuje się przy wykroczeniach przeciwko porządkowi i spokoju publicznemu, obyczajowości publicznej oraz przeciwko urządzeniom publicznym. Pozostałe kategorie wykroczeń utrzymują się na względnie stabilnym poziomie. Zaistniały stan rzeczy może mieć swoje źródło w wielu czynnikach, przede wszystkim takich jak zmiany społeczno-ekonomiczne i konsekwentny wzrost liczby ludności w Krakowie. Obecnie w Krakowie stale zameldowanych jest ok. 803 tys. ludzi⁶⁴, a stale zamieszkałych może być ponad 1 mln ludzi.

61 *Raporty Straży Miejskiej Miasta Krakowa*, „Straż Miejska Miasta Krakowa” 2017–2022, https://strazmiejska.krakow.pl/192635,artykul,strona_glowna.html/214698,artykul,raporty_strazy_miejskiej_miasta_krakowa.html [dostęp: 24.12.2023].

62 Na podstawie udzielonej informacji publicznej przez Straż Miejską Miasta Krakowa z 17 lipca 2023 r.

64 *Miasto Kraków*, „Urząd statystyczny w Krakowie”, <https://krakow.stat.gov.pl/zakladka2/> [dostęp: 24.12.2023].

Tabela 1. Statystyki Straży Miejskiej Miasta Krakowa (lata 2017–2022)

Wybrane aspekty działalności Straży Miejskiej Miasta Krakowa (lata 2017–2022) ⁶⁵							
Kategoria/Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Łącznie
Zgłoszenia interwencyjne	96 406	105 016	112 763	85 102	97 099	103 508	599 894
Liczba wykroczeń	93 774	96 808	102 434	85 649	114 049	120 047	612 761
Pouczenia	42 820	56 118	47 411	33 685	45 677	41 450	267 161
Wnioski o ukaranie do sądu	1225	3793	2990	2871	2941	2770	16 590
Mandaty	21 366	36 897	41 973	39 476	56 305	62 222	258 239
Kodeks wykroczeń (w tym przeciwko):	77 935	77 984	82 773	68 605	107 016	118 757	533 070
Porządkowi i spokojowi publicznemu	1769	1936	2086	2434	2378	4249	14 852
Bezpieczeństwu osób i mienia	409	425	338	172	247	407	1998
Bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	65 411	65 102	70 519	56 587	72 247	72 692	402 558
Obyczajowości publicznej	3363	3422	3250	3224	4294	5942	23 495
Przeciwko urządzeniom publicznym	6921	7023	6476	5423	6181	8003	40 027
Ustawie o wychowaniu w trzeźwości	9913	11 879	14 248	13 848	16 708	22 313	88 909
Ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	3465	3241	2630	1229	2761	2749	16 075
Inne przepisy o wykroczeniach	2523	3780	2887	2022	2200	2402	15 814
Ujęci sprawcy przestępstw	122	107	126	98	121	99	673
Osoby ujęte, poszukiwane przez policję	11	14	8	18	6	7	64
Założone blokady na pojazdy	9977	11 081	14 534	13 873	17 309	17 670	84 444
Nietrzeźwi odwiezieni do MCPU	4209	4443	5117	4033	3717	3879	25 398
Nietrzeźwi odwiezieni do miejsca zamieszkania	310	271	294	255	244	209	1583
Usunięte graffiti	595	990	794	707	836	1127	5049
Oferowana pomoc bezdomnym	5737	2042	8984	8501	7705	7330	40 299
Liczba godzin w ramach prowadzonej profilaktyki	3384	3836	3666	2254	3230	4773	21 143
Kontrole palenisk	9650	8517	6367	3624	3150	3243	34 551

Źródło: Opracowanie na podstawie *Raportów Straży Miejskiej Miasta Krakowa* (lata 2017–2022).65 *Raporty Straży Miejskiej Miasta Krakowa...*, op. cit.

Ważne jest także podkreślenie, że praca strażników miejskich w Krakowie nie ogranicza się wyłącznie do działań represyjnych, lecz także obejmuje szeroki zakres działań prewencyjnych i pomocowych. Należą do nich m.in. usuwanie graffiti, pomoc bezdomnym, prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach czy kontrole palenisk w mieście, co wyraźnie pokazuje służebną rolę strażników miejskich wobec krakowian.

Jeśli dołożyć do tego to, że nie każde działanie mundurowych kończy się nałożeniem mandatu lub skierowaniem wniosku o ukaranie do sądu, a duża część interwencji ma na celu tylko pouczyć obywateli (co widać w liczbie pouczeń udzielanych przez strażników miejskich w Krakowie na poziomie ok. 40 tys. rocznie), to okazuje się wówczas, że społeczeństwo ma wyjątkowo niesprawiedliwe zdanie o tej formacji, które może wynikać z różnych zakłamanych stereotypów na jej temat, niemających absolutnie żadnego pokrycia w faktach.

Straż miejska w Krakowie realizuje także zadania należące do policji, w tym szczególnie ujmowanie osób, których ta poszukuje. Warto wrócić tutaj do problemu, który był poruszany wcześniej – straż gminne nie posiadają takich samych kompetencji jak policja, a pomimo to realizują jej zadania. Prawdą jest, że katalog wewnętrzny zadań straży gminnych w Polsce niemal całkowicie pokrywa się z katalogiem działań policji⁶⁶. Straż miejska pełni tutaj formę odciażania policji od – wydawać by się mogło – błahych problemów, aby ta skuteczniej mogła walczyć z poważną przestępczością. Ale jak to wygląda w praktyce?

W krakowskiej policji służyło w lipcu 2023 r. 3279 funkcjonariuszy⁶⁷. Liczba przestępstw zarejestrowanych na obszarze miasta Krakowa utrzymuje się na poziomie ok. 20 tys. rocznie (przy utopijnym założeniu, że każdy czyn zabroniony zostaje zgłoszony prędzej czy później na policję). Ogólna wykrywalność przestępstw przez krakowską policję wykazuje stały wzrost od 2017 r. i osiągnęła najwyższy poziom 62,5% w ubiegłym roku. Mimo obiecującej tendencji wzrostowej istotne jest zwrócenie uwagi na średnią wykrywalność różnych kategorii przestępstw popełnianych w ciągu ostatnich sześciu lat na terenie miasta Krakowa, co rysuje mniej optymistyczny obraz sytuacji. W szczególności krakowska policja może pochwalić się zadowalającą wykrywalnością w przypadku przestępstw takich jak zabójstwa, przestępstwa narkotykowe, przestępstwa korupcyjne oraz przestępstwa drogowe, zwłaszcza te związane z prowadzeniem pojazdu pod wpływem alkoholu lub narkotyków, gdzie wykrywalność w tych obszarach przekracza 90%. Wykrywalność przestępstw związanych z ustawą o bezpieczeństwie imprez masowych oraz przestępstw gospodarczych, choć nie jest na satysfakcjonującym poziomie, można bardziej wyrozumiale ocenić, ponieważ nie są one bezpośrednio związane z zagrożeniem dla życia i zdrowia ludzkiego. Niestety, zauważyć można znaczące niedociągnięcia w dziedzinie zwalczania przestępstw seksualnych, gdzie niemal co drugi sprawca zgwałcenia unika odpowiedzialności prawnej. Wykrywalność przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu ludzkiemu, w tym rozbojów, bójek, pobić i uszczerbków na zdrowiu, utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie w okolicach 65%, co w tym wypadku może być określone jako niezadowalające. Najniższe wskaźniki wykrywalności obserwuje się w przypadku przestępstw związanych z kradzieżami i uszkodzeniem mienia. Średnia wynosi tutaj dla kradzieży z włamaniem ok. 43,5%, kradzieży rzeczy – ok. 26%, uszkodzeń mienia – również ok. 26%, natomiast kradzieży samochodów – jedynie 16%. Kradzież samochodów wykazuje się najniższym poziomem wykrycia przez krakowską policję spośród wszystkich analizowanych kategorii przestępstw.

66 M. Szafrńska, E. Dziura, R. Dorczak, *Strażnik miejski...*, s. 73.

67 Na podstawie informacji publicznej udzielonej przez Komendę Wojewódzką Policji w Krakowie z 17 lipca 2023 r.

Tabela 2. Statystyki Komendy Miejskiej Policji w Krakowie

Przestępstwa popełniane na terenie miasta Krakowa wraz z ich wykrywalnością ^{68, 69}													
Kategoria/Rok	2017	W*	2018	W	2019	W	2020	W	2021	W	2022	W	Średnia W
Przestępstwa ogółem	20 302	57,5 %	18 017	58,04 %	19 471	59,34 %	17 639	61,77 %	18 016	60,18 %	21 642	62,5 %	59,89 %
Rozbój/wymuszenia rozbójnicze	359	65,3 %	230	61,8 %	210	59,05 %	157	65,63 %	129	68,22 %	115	66,38 %	64,4 %
Bójka i pobicie	98	67,3 %	104	69,2 %	78	73,08 %	61	59,02 %	67	79,1 %	55	60 %	67,95 %
Uszczerbek na zdrowiu	243	73,1 %	168	68,5 %	198	66,16 %	149	70 %	145	67,59 %	153	67,1 %	68,74 %
Kradzież z włamaniem	1535	30,8 %	1477	36,9 %	1405	43,57 %	1308	46,5 %	1406	53,52 %	1560	50,09 %	43,56 %
Kradzież rzeczy	4052	20,2 %	3720	21,9 %	3678	25,96 %	3005	28,02 %	2993	30,86 %	3296	30,18 %	26,19 %
Kradzież samochodu	213	6,1 %	169	5,3 %	143	9,09 %	106	12,04 %	95	16,16 %	68	47,37 %	16,01 %
Uszkodzenie rzeczy	1250	27,8 %	1118	24,8 %	1179	23,67 %	1103	26 %	988	26,27 %	1124	26,13 %	25,78 %
Zabójstwo	7	85,7 %	9	100 %	10	90 %	10	90 %	4	100 %	7	100 %	94,28 %
Zgwałcenie	51	52,9 %	40	52,4 %	40	57,5 %	16	68,75 %	26	42,31 %	25	68 %	56,98 %
Przestępstwa gospodarcze	2395	62,9 %	2487	60,5 %	2829	55,02 %	2196	47,48 %	4191	55,33 %	4873	61,81 %	57,17 %
Przestępstwa narkotykowe	2110	95,8 %	2479	97,7 %	2307	96,45 %	2675	98,24 %	1736	97,06 %	1558	97,5 %	97,13 %
Przestępstwa korupcyjne (bez art. 231 k.k.)	18	94,4 %	22	95,4 %	584	100 %	8	87,5 %	7	85,71 %	87	100 %	93,84 %
Przestępstwa drogowe, w tym:	952	97,8 %	874	96,7 %	901	97,56 %	721	95,01 %	649	95,99 %	763	98,03 %	96,85 %
Prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu	730	100 %	640	100 %	668	99,85 %	519	99,61 %	474	99,79 %	593	100 %	99,88 %
Przestępstwa z Ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych	24	62,5 %	19	89,5 %	19	68,42 %	10	50 %	28	67,86 %	40	52,5 %	65,13 %

* Wykrywalność.

Źródło: Statystyki Komendy Miejskiej Policji w Krakowie (lata 2017–2022).

68 Na podstawie informacji publicznej udzielonej przez Komendę Miejską Policji w Krakowie z 9 sierpnia 2023 r.

69 Raporty o stanie Miasta, „biuletyn informacji publicznej, Kraków”, <https://www.bip.krakow.pl/?mmi=509> [dostęp: 24.12.2023].

Tabela 3. Liczba interwencji podejmowanych przez krakowską policję

Dane/Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba interwencji podejmowanych przez policję w Krakowie	82 054	77 088	75 230	72 547	74 808	76 105
Liczba interwencji policji bez uwzględnienia liczby przestępstw	61 752	59 071	55 759	54 908	56 792	54 463

Źródło: Badania własne.

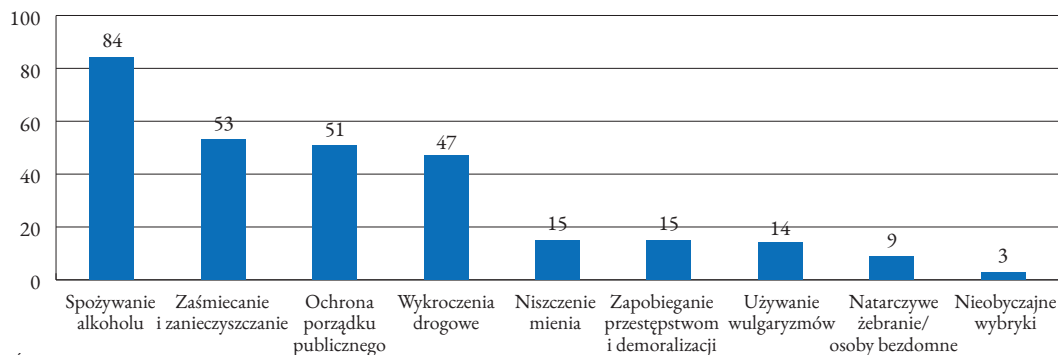
Zadaniem Straży Miejskiej Miasta Krakowa było odciążenie policji poprzez przejęcie pewnych jej obowiązków, co miało umożliwić policji efektywniejsze działania w obszarach związanych z poważniejszymi przestępstwami. Okazuje się jednak, że jeśli spojrzeć na ogólną liczbę interwencji w latach 2017–2022 i odejść od niej liczbę przestępstw, to wyjdzie na jaw, że zgłoszeń interwencyjnych niebędących przestępstwami (a wykroczeniami bądź działalnością prewencyjną) było kolejno: 61 752, 59 071, 55 759, 54 908, 56 792 i 54 463.

Dojść zatem można do konkluzji, że model powyższej symbiozy policji i straży miejskiej jest zwykłą fikcją i tak oto policja w większości realizuje te rzeczy, w których specjalizuje się straż miejska. Należy wspomnieć, że krakowska policja posiada siedmiokrotnie większy garnizon od Straży Miejskiej Miasta Krakowa, a pomimo to nie radzi sobie z wykrywaniem przestępstw. Warto zauważyć, że przedstawiony stan rzeczy może być rezultatem deficytów w zakresie zarządzania służbą patrolową oraz braku właściwie określonych priorytetów w działaniach podejmowanych przez policję.

Skuteczne działania policji warunkują także liczne działania prewencyjne i zapobiegawcze, które w ramach tej formacji mają opierać się głównie na służbie dzielnicowych. Obecnie, tj. na dzień 21 sierpnia 2023 r., w Krakowie funkcjonuje łącznie 159 rewirów dzielnicowych⁷⁰, które stanowią integralną część struktury organizacyjnej policji w mieście. Warto zaznaczyć, że rewiry te zostały podzielone na poszczególne komisariaty, co ma gwarantować lepsze zarządzanie i koordynacje zasobami ludzkimi. Dokładny podział rewirów na poszczególne komisariaty prezentuje się w następujący sposób: Komisariat 1 obejmuje 16 rewirów, 2 – 10, 3 – 24, 4 – 18, 5 – 23, 6 – 26, 7 – 24 i 8 – 18⁷¹. Występuje tutaj również nietypowa sytuacja, w której aż 19 funkcjonariuszy posiada do siebie przypisany więcej niż jeden obszar patrolowy bądź sprawuje zastępstwo czasowe za swojego kolegę z pracy.

Wykres 1. Plany priorytetowe krakowskich dzielnicowych (1.02.2023–31.07.2023)

Liczba krakowskich dzielnicowych zajmujących się poszczególnymi zakresami spraw
(1.02.2023–31.07.2023)

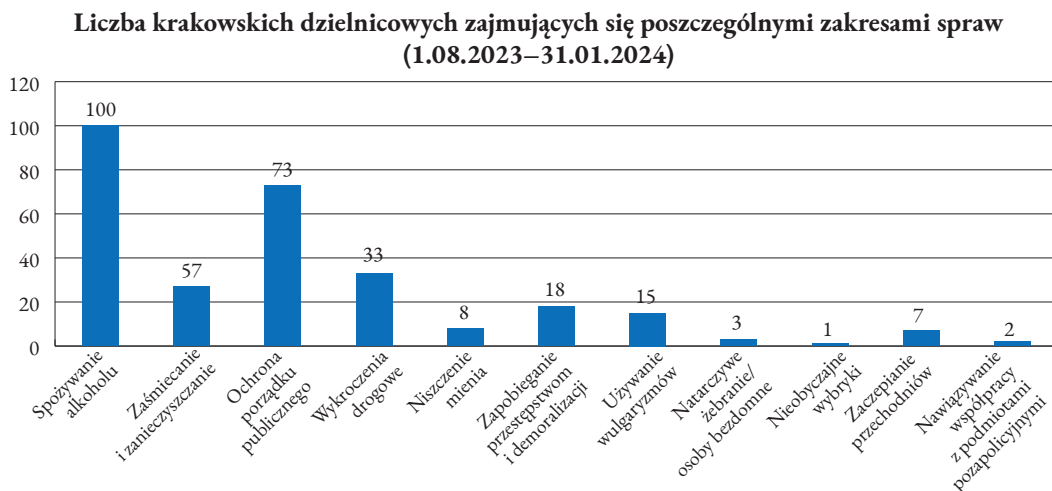

Źródło: Badania własne.

70 *Dzielnicowi–KMP w Krakowie*, „Komenda Miejska Policji w Krakowie”, <https://krakow.policja.gov.pl/kr1/dzielnic> [dostęp: 24.12.2023].

71 Ibidem.

Wykres 2. Plany priorytetowe krakowskich dzielnicowych (1.08.2023–31.01.2024)

Źródło: Badania własne.

Działalność krakowskich dzielnicowych koncentruje się głównie na monitorowaniu oraz interwencjach związanych ze spożywaniem alkoholu w przestrzeni publicznej, zaśmieszaniu i zanieczyszczaniu miasta, utrzymaniem porządku publicznego oraz egzekwowaniem przepisów dotyczących wykroczeń drogowych.

Niestety, obserwacje wykazują, że w porównaniu z wcześniejszym okresem nastąpił znaczący wzrost przypadków spożywania alkoholu w miejscach publicznych oraz występowania incydentów związanych z zakłócaniem porządku publicznego. W związku z tym Rada Miasta Krakowa podjęła decyzję o wprowadzeniu ograniczeń w sprzedaży napojów alkoholowych na obszarze całego miasta⁷². Ograniczenia te obowiązują od północy do godz. 5.30 i weszły w życie 1 lipca 2023 r. Pierwsze efekty wprowadzonych zmian zauważyć będzie można dopiero za rok. Spadła natomiast liczba mundurowych zajmująca się wykroczeniami drogowymi (aż o 14%). Pozostałe statystyki dotyczące innych obszarów interwencji utrzymują się na stabilnym poziomie.

Nie można przeoczyć tego, że wszystkie omawiane wyżej zagadnienia leżą zasadniczo w zakresie kompetencji strażników miejskich. Każda z powyższych kategorii spraw wchodzi w skład ich zadań. Można nawet stwierdzić, że dzielnicowi odgrywają rolę strażników miejskich w policji. Byłby to zadowalający układ, ponieważ zarówno policjanci pierwszego kontaktu, jak i straż gminne mogłyby na tym polu wzajemnie się uzupełniać, gdyby jednak ci pierwsi realizowali wyłącznie swoje obowiązki, co widać już, że nie jest prawdą.

W tym miejscu znajdują zatem potwierdzenie druga, trzecia i czwarta hipoteza badawcza (H2, H3 i H4). Odnośnie do hipotezy pierwszej (H1) wydaje się, że w tej chwili można byłoby także ją przyjąć, chociaż przy sporej dawce ostrożności i z zastrzeżeniem, że żeby Kraków stał się naprawdę bezpiecznym miastem, trzeba w tym kierunku jeszcze wiele przedsięwziąć.

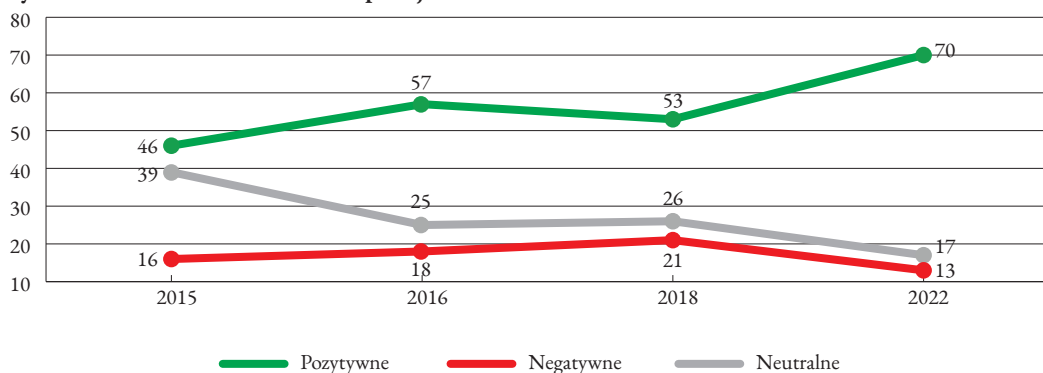
W kontekście omawianej tematyki warto także przeanalizować wyniki Barometru Krakowskiego, czyli badania społecznego, które systematycznie jest realizowane na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa. Jednym z jego aspektów jest badanie oceny poziomu zaufania, którym mieszkańcy miasta darzą różne instytucje publiczne, w tym policję oraz straż miejską. W okresie od 2015 do 2022 r. można zauważyć stały wzrost poziomu zaufania krakowian wobec zarówno policji, jak i Straży Miejskiej Miasta Krakowa. W 2022 r. wskaźnik zaufania do policji wyniósł 70%, co stanowi wzrost o 24% w porównaniu z wynikiem z 2015 r. Zaufanie społeczne do straży miejskiej wyniosło natomiast w 2015 r. 25%, a w 2022 r. było to już 52%.

72 Uchwała nr CX/2970/23 Rady Miasta Krakowa z 17 maja 2023 r., w sprawie wprowadzenia na terenie Gminy Miejskiej Kraków ograniczeń w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży, Dz. Urz. Woj. Małop. 2023, poz. 3781.

Należy zauważyć, że zaufanie społeczne mieszkańców Krakowa jest wyższe wobec policji niż wobec straży miejskiej. Pomimo coraz lepszego zdania mieszkańców o tej formacji nadal aż 28% obywateli Krakowa wyraża na jej temat negatywną opinię. Pozwala to na przyjęcie hipotezy piątej (H5) i na jednoczesne odrzucenie hipotezy szóstej (H6).

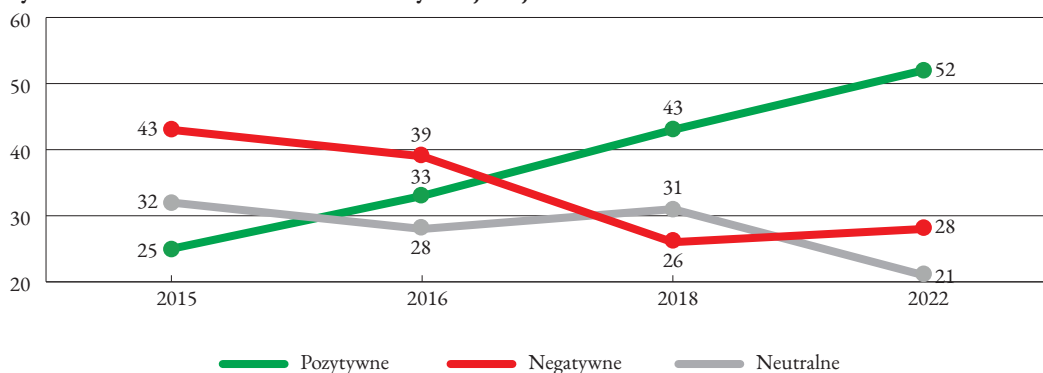
Na zakończenie niniejszej analizy prezentowane są wyniki sondy ulicznej przeprowadzonej w lipcu 2023 r. w Krakowie. Badanie objęło losową grupę 500 mieszkańców (310 mężczyzn i 190 kobiet) w różnych grupach wiekowych, choć przeważającą część stanowiły osoby w wieku ok. 30–50 lat. Badanie zostało przeprowadzone w czterech krakowskich dzielnicach. Były to kolejno: Mistrzejowice, Bieńczyce, Czyżyny oraz Nowa Huta. Udział w sondzie był oczywiście anonimowy, a osoby ankietowane zostały uprzedzone o celach badań.

Wykres 3. Zaufanie krakowian do policji⁷³

Źródło: Raporty z badań Barometru Krakowskiego (2015–2022).

Wykres 4. Zaufanie krakowian do straży miejskiej⁷⁴

Źródło: Raporty z badań Barometru Krakowskiego (2015–2022).

Niestety, samo badanie napotkało jednak wyraźne trudności związane z niechęcią respondentów do udzielania odpowiedzi na postawione pytania, co wpłynęło znacząco na utrudnienie oraz wydłużenie procesu badawczego. Chętniej w badaniu chciały udzielać odpowiedzi osoby młodsze niż starsze. Pytania, na które próbowano uzyskać odpowiedzi, brzmiały następująco:

⁷³ *Barometr Krakowski*, „Rozwój Krakowa”, https://strategia.krakow.pl/bank_informacji_o_miescie_i_metropolii/253657,artykul,barometr_krakowski.html [dostęp: 24.12.2023].

⁷⁴ Ibidem.

- Czy czuje się Pan/Pani bezpiecznie w Krakowie?
- Czy zna Pan/Pani imię i nazwisko swojego dzielnicowego?
- Czy działalność dzielnicowych wpływa na zwiększenie poczucia Pana/Pani bezpieczeństwa w Krakowie?
- Czy straż miejska znacząco wpływa na poprawę Pana/Pani poczucia bezpieczeństwa w Krakowie?
- Czy Straż Miejska Miasta Krakowa powinna zostać rozwiązana?

Tabela 4. Wyniki sondy ulicznej

Nr pytania/ Odpowiedź	Odpowiedź Tak – M*+K**	Odpowiedź Tak – Tylko M	Odpowiedź Tak – Tylko K	Odpowiedź Nie – M+K	Odpowiedź Nie – Tylko M	Odpowiedź Nie – Tylko K
1	433	267	166	67	43	24
2	26	17	9	474	293	181
3	169	82	87	331	228	103
4	282	166	116	218	144	74
5	157	79	78	343	231	112

*Mężczyźni, **Kobiety

Źródło: Badania własne.

W możliwych wariantach odpowiedzi na pytania została wyeliminowana opcja „nie wiem”, co miało służyć przede wszystkim klarowności i prostocie odpowiedzi oraz redukcji błędu statystycznego związanego z brakiem opinii. Wyniki są następujące: w kontekście pierwszego pytania zdecydowana większość respondentów (86,6%) wyraziła pozytywną opinię na temat swojego poczucia bezpieczeństwa w Krakowie, podczas gdy tylko 13,4% ankietowanych stwierdziło, że nie czuje się w nim bezpiecznie. W grupie badawczej wśród kobiet można zauważyć nieco wyższy odsetek pozytywnej odpowiedzi na to pytanie w porównaniu z mężczyznami – 92,22% kobiet czuje się niezagrażonych w mieście, kiedy w stosunku do drugiej płci jest to 86,12%.

Ze względu na uzyskane wyniki sondy ulicznej warto w tym miejscu także przytoczyć wnioski z przeprowadzonych badań w latach 2002–2005, które dotyczyły poczucia bezpieczeństwa mieszkańców wielkich miast. Zrealizowane zostały one w Amsterdamie, Budapeszcie, Hamburgu, Wiedniu oraz Krakowie. Z każdego miasta wydzielono wówczas dwa obszary. Jednym z nich była dzielnica o charakterze śródmiejskim, a drugim dzielnica peryferyjna z wysoko zabudowanymi blokami mieszkalnymi. W Krakowie warunek ten spełniły odpowiednio Kazimierz/Grzegórzki oraz Nowy Bieżanów⁷⁵. Badane krakowskie dzielnice wypadły na tle pozostałych rejonów miast najgorzej pod względem kognitywnego lęku przed przestępczością⁷⁶. Pytane grupy mieszkańców Kazimierza/Grzegórzek (546 osób) i Nowego Bieżanowa (542 osoby) niepokoiły się bardziej niż mieszkańcy innych miast: bezrobociem, biedą, przemocą w szkołach, chuliganami czy przestępczością⁷⁷. Ostatniej z nich obawiało się lekko ponad 85% ankietowanych w obu dzielnicach. Podobna sytuacja wystąpiła z subiektywną oceną ryzyka wiktymizacji. Badani mieszkańcy Krakowa w porównaniu z mieszkańcami pozostałych czterech miast częściej uważali, że w przyszłości mogą stać się ofiarą: pobicia, uszkodzenia ciała, napaści, rabunku, napastowania seksualnego, zgwałcenia,

75 K. Krajewski, *Niepokoje, lęki, strach przed przestępczością i rozmiary wiktymizacji w pięciu badanych miastach*, [w:] K. Krajewski (red.), *Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wielkich miast. Kraków na tle innych miast europejskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 88–89.

76 Ibidem, s. 125.

77 Ibidem, s. 103–107.

włamania do mieszkania i do samochodu⁷⁸. Subiektywne odczucia mieszkańców Kazimierza/Grzegórzek i Nowego Bieżanowa nie znajdowały jednak uzasadnienia w rozmiarach rzeczywistych zagrożeń w mieście. O ile mieszkańcy wspomnianych dzielnic bali się, że zostaną w przyszłości ofiarą przestępstwa, o tyle strach ten nie przekładał się na ich bezpośrednie lub pośrednie doświadczenia wiktymizacyjne we wspomnianych wcześniej rodzajach przestępstw. Tym samym Kraków na tle innych miast w żaden sposób nie wyróżnił się negatywnie. Strach mieszkańców obu dzielnic wpisywał się więc raczej w kulturę lęku⁷⁹.

Odnosząc wspomniane wyżej badania do przeprowadzonej sondy ulicznej, można wyciągnąć wnioski, że o ile jeszcze 20 lat temu z badanej grupy 1088 mieszkańców Krakowa ponad 85% z nich obawiało się przestępczości (i nie czuło się bezpiecznie w swoim mieście), o tyle obecnie odsetek ten na przykładzie badanej grupy 500 osób zmniejszył się o ponad 70% w stosunku do badań sprzed 20 lat. Nie ma tutaj także znaczenia fakt różnicy 588 osób między badaniami, ponieważ niemal identyczne odsetki mieszkańców Kazimierza/Grzegórzek i Nowego Bieżanowa obawiały się przestępczości na początku lat dwutysięcznych (86,2% i 88,9%), a między liczbami osób, które wzięły udział w badaniu w poszczególnych dzielnicach (tj. 546 i 542), a liczbą 500 nie zachodzą większe różnice.

Na temat znajomości imienia i nazwiska własnego dzielnicowego pozytywnie wypowiedziało się jedynie 5,2% badanych, a 94,8% uczestników badania nie posiadało takiej wiedzy. W odpowiedziach odmownych na powyższe pytanie zdanie zarówno mężczyzn, jak i kobiet jest bardzo do siebie zbliżone – odsetek w obu przypadkach oscyluje na poziomie ok. 95%.

Większość ankietowanych (66,2%) na trzecie pytanie udzieliła przeczącej odpowiedzi, natomiast 33,8% z nich zareagowało na nie pozytywnie. Z danych wynika, że wśród grupy badawczej więcej mężczyzn nie zgadza się ze stwierdzeniem, że dzielnicowi wpływają znacząco na ich bezpieczeństwo (73,5%), podczas gdy wśród kobiet niezgadzających się z tym pytaniem jest już tylko 54,2% z nich. Wpływ działalności strażników miejskich na swoje własne poczucie bezpieczeństwa pozytywnie zaaprobowało 56,4% ankietowanych, negatywnie zaś 43,6%. W odsetkach odpowiedzi między płciami występuje tutaj analogiczna sytuacja jak w pytaniu poprzednim. Proporcjonalnie więcej kobiet (61%) niż mężczyzn (53,5%) uważa, że straż miejska przyczynia się do większego zapewniania poczucia bezpieczeństwa. Kobiety zatem w omawianym badaniu lepiej oceniały działalność zarówno dzielnicowych, jak i strażników miejskich w Krakowie.

W przypadku ostatniego pytania (najbardziej kontrowersyjnego) przeważająca większość respondentów (68,6%) stanęła w obronie istnienia Straży Miejskiej Miasta Krakowa i na zadane pytanie odpowiedziała negatywnie. Tylko 31,4% osób biorących udział w badaniu zdecydowało się na przyjęcie pomysłu likwidacji straży miejskiej w Krakowie. Większy odsetek mężczyzn odpowiedział przecząco na zadane pytanie (bo aż 74,6% z nich), a wśród kobiet wyniósł on już jedynie 58,9%. Takie wyniki z pewnością mogą świadczyć o tym, że coraz więcej mieszkańców miasta zaczyna doceniać istotną rolę Straży Miejskiej Miasta Krakowa w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wyniki badania wskazują, że jedynie w przypadku czwartego pytania można zaobserwować wyraźny podział opinii społecznej. W świetle zgromadzonych danych hipotezy badawcze 7., 8., 9. i 10. znajdują swoje potwierdzenie, natomiast 11. należy odrzucić.

Podsumowując uzyskane wnioski z badań, należy podkreślić, że:

- Kraków można uznać za bezpieczne miasto (H1);
- Policja nie wykorzystuje skutecznie wszystkich swoich dostępnych środków i możliwości w walce z przestępczością na terenie Krakowa (H2);
- Straż Miejska Miasta Krakowa pod względem środków, którymi dysponuje względem policji, skuteczniej przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa w mieście (H3);
- Dzielnicowi i strażnicy miejscy mają niemal identyczny zakres swoich obowiązków (H4);
- Krakowianie stopniowo obdarzają straż miejską w Krakowie coraz większym zaufaniem (H5);
- Krakowianie mają większe zaufanie względem policji niż straży miejskiej (H6);

78 Ibidem, s. 126–130.

79 Ibidem, s. 140.

Większość mieszkańców Krakowa, która uczestniczyła w badaniu:

- a. twierdzi, że ich miasto jest bezpieczne (H7);
- b. nie wie, kim jest ich dzielnicowy (H8);
- c. uważa, że działalność dzielnicowych nie wpływa na zwiększenie ich poczucia bezpieczeństwa (H9);
- d. sądzi, że działalność strażników miejskich wpływa na zwiększenie ich poczucia bezpieczeństwa (H10);
- e. jest zdania, że nie należy likwidować Straży Miejskiej Miasta Krakowa (H11).

Analiza wyników badań potwierdziła większość z postawionych 11 hipotez (H1, H2, H3, H4, H5, H7, H8, H9 i H10), odrzucone natomiast zostały hipotezy H6 i H11.

7. Przyszłość *Community Policing* w Polsce

Po dokładnej analizie implementacji koncepcji *Community Policing* w Polsce można dostrzec wiele istniejących nieprawidłowości, które stanowią znaczące przeszkody w jej realizacji. Istnieją jednak określone strategie i metody, które mogłyby przyczynić się do zmiany obecnej sytuacji.

Na początku należy zastanowić się nad zakresem uprawnień, które aktualnie posiadają straże gminne. W mojej ocenie do zapewnienia wyższego poziomu bezpieczeństwa w większych miastach (w tym w omawianym Krakowie) przyczyniłoby się niewątpliwie to, że strażnicy miejscy dysponowałiby takimi samymi uprawnieniami, które posiada policja. Skutkowałoby to utworzeniem ze straży miejskich policji municypalnych⁸⁰. Proponowane zmiany obejmowałyby m.in. wprowadzenie możliwości stosowania pełnych środków przymusu bezpośredniego czy posiadania służbowej broni palnej. Gdyby do tego zapewnić strażom gminnym dostęp do baz danych (np. osób poszukiwanych), mogłyby aktywnie uczestniczyć w wykonywaniu wielu interwencji policyjnych, o niewielkim stopniu skomplikowania (drobne przestępstwa), co w praktyce jeszcze bardziej by odciążyło samą policję.

Nie należy przy tym zapominać bynajmniej o liczebności samej formacji i tym, że straże miejskie powinny rok do roku zwiększać swoją liczebność proporcjonalnie do liczby przyjmowanych zgłoszeń. W samym Krakowie zadowalającym poziomem byłby stan osobowy ok. 1 tys. strażników miejskich. Władze miasta powinny także zapewniać im atrakcyjne wynagrodzenia (nie niższe niż w innych służbach mundurowych) i godne warunki zatrudnienia, aby zatrzymać omawiany powyżej problem drenażu doświadczonych strażników miejskich do innych formacji.

Warte uwagi byłoby także wprowadzenie do ustawy o strażach gminnych zapisu, że rada miasta może je rozwiązać, ale nie zwykłą większością głosów. Podwyższenie progu miałoby za zadanie zapobiec pochopnym decyzjom rozwiązywania straży gminnych pod wpływem zbędnych emocji tudzież populistycznych sloganów. Należałoby także podjąć zmiany w prawie i wprowadzić ustawę, w której jasno byłyby określone obowiązki i uprawnienia policjantów pierwszego kontaktu, których nie mogłyby zmieniać według uznania zarządzenia kolejnych komendantów głównych policji. Dobrym pomysłem byłoby utworzenie specjalnych posterunków dzielnicowych na terenie każdej z dzielnic, które oczywiście znajdowałyby się pod hierarchiczną zależnością komendy powiatowej policji.

Kolejnym krokiem mogłoby być zwiększenie liczby dzielnicowych (szczególnie w dużych ośrodkach miejskich). Trzeba jednak przy tym rozwiązaniu pamiętać o tym, że samo zwiększenie liczby dzielnicowych może spowodować wzmocnienie ich anonimowości w społeczeństwie i to, że jeszcze więcej ludzi nie będzie wiedziało, kto w zasadzie jest ich dzielnicowym. Rozwiązaniem tego problemu mogłaby okazać się prosta zmiana nazewnictwa, polegająca na wprowadzeniu po jednym funkcjonariuszu na daną jednostkę miasta, który rzeczywiście wyłącznie nazywany byłby dzielnicowym i koordynowałby pracę wszystkich policjantów, którzy realizowaliby obowiązki funkcjonariusza pierwszego kontaktu. Finalnie doszłoby do sytuacji, że samych dzielnicowych w danym rejonie miasta mogłoby być nawet kilkudziesięciu i ich liczba nie spadłaby,

80 M. Szafrńska, Ł. Dziura, R. Dorczak, *Strażnik miejski...*, s. 82–83.

a mieszkańcy miasta lepiej by się orientowali, do kogo mogą w pierwszej kolejności zgłosić się po pomoc. Przykładowo w Krakowie jest 18 dzielnic, byłoby zatem 18 dzielnicowych. Zadaniem dzielnicowego byłoby koordynowanie działań policji na danym obszarze, a także rozpowszechnianie we wszystkich możliwych mediach informacji o sobie i swojej działalności. Oczywiście na obszarach wiejskich model ten mógłby zostać zrealizowany, jednak odbywałby się prawdopodobnie na mniejszą skalę. Sam dzielnicowy byłby jednocześnie kierownikiem swojego zespołu, który byłby złożony z 30–50 funkcjonariuszy (głównie tych mundurowych, którzy już sprawowali funkcję dzielnicowego na terenie danej jednostki miasta, tylko że na obszarze osiedla). Liczba członków zespołu zostałaby obwarowana rzeczywistymi potrzebami oraz liczbą ludności. Sam zespół zajmowałby się działalnością administracyjną oraz głównie służbą patrolową. Ta z kolei nie obejmowałaby tutaj patroli samochodowych, lecz piesze, i – co warto zaznaczyć – odbywałaby się ona w miejscach mniej uczęszczanych (osiedla, zaułki). Dzielnicowy byłby natomiast wybierany przez radę dzielnicy i tylko przez nią odwoływany, co byłoby istotnym aspektem udziału społeczności lokalnych w jego legitymizacji.

Reforma służby patrolowej ma na celu przede wszystkim optymalizację rozmieszczania sił policyjnych oraz odpieranie nieodpowiednich argumentów sugerujących, że policja nie dysponuje wystarczającą liczbą funkcjonariuszy, aby skutecznie patrolować miasto w godzinach nocnych. Sprzyjającym pomysłem mogłoby być wprowadzenie patroli samochodowych realizowanych tylko przez jednego policjanta. Wbrew pozorom nie jest on wówczas bardziej narażony na niebezpieczeństwo, a dwa patrole jednoosobowe mogą objąć większy zasięg niż pojedynczy patrol wieloosobowy⁸¹. Optymalne wykorzystanie zasobów policyjnych w powyższym kontekście oraz zwiększenie liczby patroli pieszych może przyczynić się do efektywniejszych działań policyjnych oraz poprawy poziomu bezpieczeństwa na obszarze miasta. Proponowana zmiana jednak również wymagałaby zmiany obecnie obowiązującego prawa.

Niezwykle istotne jest podniesienie prestiżu i atrakcyjności stanowiska dzielnicowego w ramach policji, w celu zapobieżenia sytuacji, w której funkcjonariusze ci mogą postrzegać swoją służbę jako swoiste „zesłanie na karę”. Tutaj warto rozważyć wprowadzenie konkretnych środków, takich jak system gratyfikacji finansowych, które byłyby ściśle związane z wykonywaną funkcją i uwzględniałyby staż służbowy funkcjonariuszy niezależnie od ich podstawowego wynagrodzenia. Należy dążyć do unikania sytuacji, w której stanowisko dzielnicowego jest postrzegane jako niskie w hierarchii służbowej i jest obsadzone przeważnie przez najmłodszych i niedoświadczonych funkcjonariuszy, których głównym celem jest szybkie opuszczenie tego stanowiska⁸².

Autor wyraża nadzieję, że niniejsza praca stanowić będzie bodziec do zainicjowania dialogu wśród innych badaczy na temat realizowania koncepcji *Community Policing* w Polsce.

Bibliografia

Literatura:

- Bennett T., *The effectiveness of a police – initiated fear – reducing strategy*, „The British Journal of Criminology” 1991, t. 31, s. 1–14.
- Czapska J., *Community policing w Polsce – możliwości i ograniczenia*, [w:] J. Czapska, J. Widacki (red.), *Bezpieczeństwo lokalne. Społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000, s. 140–154.
- Czapska J., Wójcikiewicz J., *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Wydawnictwo Zakamycze, Kraków 1999.
- Cordner G., *Fear of crime and the police – an evaluation of a fear-reduction strategy*, „Journal of Police Science & Administration” 1986, 14(3), s. 223–233.
- Dijk J.J.M. van, Waard J. de, *A two dimensional typology of crime prevention projects*, „Crime Justice Abstracts” 1991, s. 483–503.

81 R.R. Roberg, J. Kuykendall, J. Crank, *Police & Society*, Roxbury Publishing, Belmont 1993, s. 328.

82 J. Widacki, *Rewiry dzielnicowych. Przełom czy kolejna zmarnowana szansa na reformę Policji?*, [w:] J. Czapska, J. Widacki (red.), *Bezpieczeństwo lokalne. Społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000, s. 139.

- Drozdowski D., *Podstawowe elementy bezpieczeństwa lokalnego*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2016, nr 1, s. 199–208.
- Ernest M., *Idea community policing w pracy polskiej Policji*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2016, nr 21, s. 61–69.
- Farmer D.J., *The Future of Local Law Enforcement: The Federal Role in Crime and Justice in America. Critical Issues for the Future*, Pergamon Policy Studies, Oxford 1979.
- Grzęda U., *Model aktywności społecznej*, [w:] A. Theiss (red.), *Aktywne społeczności. Zmiana społeczna. Katalog praktyk*, Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa 2010, s. 2–6.
- Kelling G.L., Coles C.M., *Wybite szyby. Jak zwalczyć przestępczość i przywrócić ład w najbliższym otoczeniu*, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2000.
- Koziej S., *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 2, s. 19–39.
- Krajewski K., *Niepokoje, lęki, strach przed przestępczością i rozmiary wiktymizacji w pięciu badanych miastach*, [w:] Krajewski K., *Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wielkich miast. Kraków na tle innych miast europejskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 85–142.
- Levine J.P., Musheno M.C., Palumbo D.J., *Criminal Justice in America: Law in Action*, Wiley Publishing, New York 1986.
- Łuszcz R., *Koncepcja policji środowiskowej (community policing) jako rdzeń marketingu relacji w procesie świadczenia usług publicznych przez policję*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas Zarządzanie” 2016, nr 1, s. 113–124.
- Majcher K., *Normatywno-społeczne uwarunkowania pełnienia funkcji dzielnicowego w świetle obowiązujących aktów prawnych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia” 2021, 68(2), s. 131–144.
- Małek M., *Służba patrolowa. Organizacja i zasady funkcjonowania na przykładzie posterunku policji w Rynku Głównym w Krakowie*, nie publikowana praca magisterska, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1992.
- Ostrzycka M., *Idea community policing jako źródło innowacyjnych metod współpracy społeczności lokalnych z policją w Polsce*, „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza” 2015, nr 5, s. 111–129.
- Putnam R.D., *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Robegg R.R., Kuykendall J., Crank J., *Police & Society*, Roxbury Publishing, Belmont 1993.
- Skolnick J.H., Bayley D.H., *Community Policing: Comparative Aspects of Community Oriented Police Work*, University of Chicago Press, Chicago 1988.
- Sokołowski M., *Uspołecznienie działań policji w demokratycznym państwie prawa*, [w:] S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Trzy wymiary współczesnego świata*, ELIPSA Dom Wydawniczy, Warszawa 2015, s. 295–309.
- Stawnicka J., Klonowska I., *Rola dzielnicowego w nowoczesnej formacji policyjnej z perspektywy działań edukacyjno-wychowawczych i profilaktycznych w społecznościach lokalnych*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2017.
- Szafrąńska M., Dziura Ł., Dorczak R., *Strażnik miejski, czyli kto? Rozwój tożsamości straży miejskiej i strażników*, Instytut Spraw Publicznych UJ, Kraków 2021.
- Torstensson M., *The work of the police in the urban environment*, [in:] P.-O.H. Wikström (ed.), *Crime and Measures Against Crime in the City*, National Council for Crime Prevention Sweden, Stockholm 1990..
- Widacki J., *Rewiry dzielnicowych. Przełom czy kolejna zmarnowana szansa na reformę Policji?*, [w:] J. Czapka J. Widacki (red.), *Bezpieczeństwo lokalne. Społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000.
- Willard O.M., *Community-Oriented Policing: A System Approach to Policing*, Prentice Hall Publishing, New Jersey 1998.

Akty prawne:

- Rozkaz nr 331 KGP Państwowej z 6 września 1926 r., wraz z instrukcją określającą dokładną rolę i zadania dzielnicowego.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz.U. 1990 Nr 30, poz. 179.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych, Dz.U. 1997 Nr 123, poz. 779.
- Zarządzenie nr 6 KGP z 21 lutego 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych, Dz. Urz. KGP 2017, poz. 12.
- Uchwała nr CX/2970/23 Rady Miasta Krakowa z 17 maja 2023 r. w sprawie wprowadzenia na terenie Gminy Miejskiej Kraków ograniczeń w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży, Dz. Urz. Woj. Małop. 2023, poz. 3781.

Netografia:

- Barometr Krakowski*, „Rozwój Krakowa”, https://strategia.krakow.pl/bank_informacji_o_miescie_i_metropolii/253657, artykuł, *barometr_krakowski.html* [dostęp: 24.12.2023].
- Dzielnicy-KMP w Krakowie*, „Komenda Miejska Policji w Krakowie”, <https://krakow.policja.gov.pl/kr1/dzielnic> [dostęp: 24.12.2023].
- Kary od straży miejskiej według uznania straży miejskiej. NIK apeluje o zmianę przepisów*, „NIK” 2022, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/kary-mandaty-od-strazy-miejskiej.html> [dostęp: 24.12.2023].
- Kim są dzielnicowi i jakie są ich zadania*, „Dzielnicowy bliżej nas”, <https://dzielnicowy-blizej-nas.policja.pl/dbn/kim-sa-dzielnicowi/1366>, *Kim-sa-dzielnicowi-i-jakie-sa-ich-zadania.html* [dostęp: 24.12.2023].
- Miasto Kraków*, „Urząd statystyczny w Krakowie”, <https://krakow.stat.gov.pl/zakladka2/> [dostęp: 24.12.2023].
- NIK o wykonywaniu zadań przez dzielnicowych*, „NIK” 2016, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/kontrola,15380.html> [dostęp: 24.12.2023].
- Raporty o stanie Miasta*, „biuletyn informacji publicznej, Kraków”, <https://www.bip.krakow.pl/?mmi=509> [dostęp: 24.12.2023].
- Raporty Straży Miejskiej Miasta Krakowa*, „Straż Miejska Miasta Krakowa” 2017–2022, https://strazmiejska.krakow.pl/192635,artykul,strona_glowna.html/214698,artykul,raporty_strazy_miejskiej_miasta_krakowa.html [dostęp: 24.12.2023].